

با افزایش آگاهی مانع مسمومیت شویم.

مسمومیت دارویی

داروها یکی از خطرناکترین عوامل مسمومیت‌زا در منازل هستند، هنگامی که یک دارو بیش از مقادیر درمانی و یا در فواصل زمانی نامناسب مصرف شود و یا نوع دارو به اشتباه مصرف گردد می تواند منجر به بروز مسمومیت شود.

داروهایی که اغلب منجر به بروز مسمومیت میشوند، در بزرگسالان داروهای موثر در بیماریهای اعصاب و روان خصوصا داروهای آرامبخش، ضد افسردگی و ضد جنون و سپس مسکن های غیر مخدر هستند. در کودکان مسمومیت با مسکن های غیر مخدر مانند استامینوفن نسبت به بزرگسالان شایع تر است

انواع مسمومیت دارویی

مسمومیت سهوی دارو :

*اشتباه در میزان مصرف دارو

معمولا کودکان و حتی در برخی موارد بزرگسالان و افراد کهنسال قربانی این نوع از مسمومیت هستند. مثلا فردی به دکتر مراجعه می کند و باید یک قرص را در هفته مصرف کند، اما به طور اشتباهی روزی سه عدد قرص می خورد و بعد از چند روز دچار مسمومیت می شود.

در سالمندان مسمومیت دارویی بسیار شایع و البته خطرناک است. تشابه ظاهری شکل داروها، ابتلا به فراموشی، عدم اطلاع از نام داروها، بی سوادی یا کم سواد و یا خوانا نبودن مقادیر مصرفی دارو مندرج روی جعبه دارویی ممکن است منجر شود تا سالمندان داروی خود را به اشتباه یا به صورت تکراری مصرف کنند. بنابراین نظارت دقیق دیگر افراد هم خانه با سالمندان در پیشگیری از مسمومیت اهمیت ویژه ای دارد. بهترین روش برای پیشگیری از خوردن دوز تکراری دارو، یادداشت کردن دفعات مصرف دارو و یا قرار دادن قرصها در داخل جعبه های مخصوص تقسیم بندی شده موجود در داروخانه ها است.

* مصرف داروها در تاریکی و همراه با خواب آلودگی

* توجه به تاریخ مصرف داروها از دیگر نکات قابل توجه است. پس از اتمام تاریخ مصرف داروها از آن‌ها استفاده نکنید یادتان باشد که به هیچ عنوان نمی‌توانید شربتی را که چهار یا پنج ماه، در یخچال نگهداری شده مصرف کنید، در غیراین صورت ممکن است باعث بروز مسمومیت در میان یکی از افراد خانواده شود.

* مصرف خودسرانه داروها

سن بیمار، نوع بیماری و همچنین مکانیزم دفع دارو از بدن از نکاتی است که باید در تجویز و مصرف داروها حتماً مورد توجه قرار بگیرند. برای مثال فردی که کلیه‌اش دچار مشکل است، نمی‌تواند داروهایی که از طریق کلیه دفع می‌شوند را مصرف کند و اگر از چنین داروهایی حتی در دوز پایین استفاده کند دچار مسمومیت می‌شود. همین موضوع در مورد مصرف داروهایی که از طریق سیستم گوارش دفع می‌شوند از سوی فردی با مشکلات گوارشی هم صدق می‌کند. بنابراین باید از مصرف خودسرانه داروها، اجتناب کنیم و همچنین بدانیم که مقادیر بالای برخی از داروهای به ظاهر کم خطر، می‌توانند برای فرد خصوصاً کودکان و افراد مسن کشنده باشند. اهمیت مسمومیت دارویی در این نکته است که گاهی ممکن است کبد و کلیه فرد مسموم در اثر مسمومیت دچار صدمه دائمی شود و کیفیت زندگی فرد تا آخر عمر با مشکل مواجه شود.

یادتان باشد اگر دارویی را با تجویز پزشک برای درمان ناراحتی خاصی مصرف می‌کنید به هیچ عنوان در موارد دیگر برای رفع ناراحتی‌های دیگر مثل سردرد و ... استفاده نکنید. عدم رعایت این موضوع نیز می‌تواند موجب بروز مسمومیت دارویی شود، چون شرایط جسمانی شما ممکن است با گذشته متفاوت باشد، بنابراین از خوددرمانی به شدت پرهیز کنید تا دچار مسمومیت نشوید

مسمومیت عمدی دارو:

فرد آگاهانه و عمدی داروی بیش از حد مصرف می‌کند. معمولاً داروهایی که در منزل نگهداری می‌شوند مثل قرص‌های آرام بخش و اعصاب از جمله داروهای مصرفی در این دسته هستند. بهتر است داروهای بیمار افسرده و یا بیمارانی که تعادل رفتاری ندارند و یا افرادی که سابقه اقدام به خودکشی دارند، دور از دسترس شان قرار گیرد و مراقبت دقیقی در خصوص میزان مصرفی این افراد انجام شود. باید توجه کرد که مصرف مقادیر بالای بسیاری از داروها در اقدام به خودکشی، ممکن است در ابتدا علامت و نشانه خاصی نداشته باشد، اما وضعیت فرد مسموم به طور ناگهانی وخیم شود و یا در آینده منجر به صدمات دائمی کبد و کلیه در فرد مسموم شود. به عنوان مثال مصرف خودسرانه داروی استامینوفن جهت درمان درد و تب بیش از مقادیر درمانی، منجر به صدمات کبدی خواهد شد. بنابراین ارجاع فرد مسموم به بیمارستان بسیار حیاتی است. در عین حال به طور کلی ایجاد استفراغ در مسمومیت های دارویی توصیه نمی‌شود مگر آنکه به توصیه پزشک باشد. چرا که این عمل در برخی از مسمومیت های دارویی سبب وخامت اوضاع بیمار خواهد شد. در برخورد با فرد مسموم غیر هوشیاری که در کنارش بسته های داروی خورده شده وجود دارد، ضمن حفظ خونسردی و عدم القاء استفراغ در این فرد، باید بسته های دارویی همراه بیمار به بیمارستان برده و با شماره ۱۹۰ و ۱۱۵ تماس گرفته شود، در مسمومیت های عمدی با دارو، بهتر است در صورت هوشیاری فرد مسموم، نام دارو یا داروهای مصرفی و تعداد هر یک از آنها را از وی بپرسید و به کادر درمانی اطلاع دهید.

گاهی اوقات هم دیده می‌شود که بسیاری از مردم به دلایل مختلف مثلا سردرد یا دندان درد به‌طور مکرر از قرص‌هایی مثل استامینوفن استفاده می‌کنند. باید بدانید که مصرف یک یا دو عدد از این قرص باعث ایجاد مسمومیت نمی‌شود، ولی اثرات چنین دارویی در بدن به صورت تجمعی است یعنی با مصرف مداوم امثال چنین قرص‌هایی اثرات آن در بدن جمع می‌شود و بعد از گذشت مدتی علائم مسمومیت را ایجاد می‌کنند. تنفس‌های تند یا حالت تهوع، سردرد و سرگیجه همگی از نشانه‌های مسمومیت چنین داروهایی هستند. ولی مشکلی که در اینجا وجود دارد این است که این علائم هم ویژگی اختصاصی مسمومیت نیستند و ممکن است با علائم بیماری‌های دیگر اشتباه گرفته شوند.

اگر فرد مسموم حالت خواب‌آلودگی دارد یا مدت زیادی از مصرف دارویش گذاشته، شست و شوی معده و استفراغ فایده‌ای در این حالت ندارد، یعنی دارو وارد سیستم گردش خون شده بنابراین فرد را سریع به مرکز درمانی ببرید. چنین بیماری به دلیل اینکه هوشیار نیست و دچار منگی می‌شود ممکن است با استفراغ، محتویات معده وارد ریه‌اش شود و دچار خفگی گردد. پس در این موارد به هیچ وجه توصیه نمی‌شود که فرد مصدوم را وادار به استفراغ کنید، چون منجر به انسداد ریه خواهد شد و خطر خفگی به دنبال خواهد داشت. بعضی از داروها مثل قرص دیازپام جذب بالایی دارند و سریعا جذب بدن می‌شوند یعنی به محض ورود قرص در بدن اثر می‌کند؛ بنابراین در چنین مواردی مخصوصا اگر افراد مصدوم کودکان باشند بلافاصله با اورژانس تماس بگیرید یا خودتان فرد را به مرکز مسمومیت برسانید. در صورت بد حال بودن مریض تماس با اورژانس بسیار ضروری است، چون ممکن است نیاز به مراقبت‌های دیگری باشد.

گردآوری: خانم دکتر فاطمه سوقندی

کارشناس اداره نظارت بر دارو و فرآورده های بیولوژیک

دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی نیشابور